

ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ В МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Лобань Г.А., Ананьєва М.М., Фаустова М.О., Чумак Ю.В.

Українська медична стоматологічна академія

Онлайн-навчання стимулює пізнавальну діяльність студента, творчість, самостійність. Проте відсутність постійного контролю з боку викладача вимагає від студентів жорсткого самоконтролю, самоорганізації й самодисципліни. Дистанційне навчання обмежує опанування практичних навичок.

Ключові слова: онлайн-навчання, дистанційне навчання, медична освіта.

Online learning stimulates the student's own cognitive activity, creativity, independence. However, the lack of constant control by the teacher requires students to have strict self-control, self-organization and self-discipline. Distance learning limits the acquisition of practical skills.

Key words: online learning, distance learning, medical education.

Україна має велику кількість закладів вищої освіти медичного профілю з потужним кадровим потенціалом, які надають якісні освітні послуги вітчизняним та іноземним студентам. Стрімкий розвиток суспільства визначає потребу у фахівцях високого рівня кваліфікації. Підготовка висококваліфікованих спеціалістів неможлива без удосконалення форм викладання, запровадження нових форм освітньої діяльності. Нестримний ритм сучасного світу, великий обсяг інформації, зростаючі професійні вимоги потребують змін класичних освітніх технологій.

Як відомо, система вищої освіти в Україні охоплює кілька основних форм навчання: очна – студент щодня в навчальному закладі відвідує лекції й інші види аудиторних занять; заочна – переважає самостійна робота, контактування викладачів і студентів відбувається переважно для контролю знань; дистанційна – навчання на відстані, спілкування викладача і студента здебільшого відбувається через Інтернет або електронну пошту. Згідно із законом України «Про вищу освіту» «Дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [1]. Дистанційне навчання відрізняється від традиційної аудиторної освіти низкою властивостей:

- підвищує відвідуваність занять за рахунок онлайн-учасників;
- забезпечує мобільність, залучає тих учасників, хто не може бути присутнім на заняттях через брак часу або географічну віддаленість, дозволяє вибрати місце навчання незалежно від перебування студента;
- надає можливість доступу до електронних матеріалів і відеозаписів, бібліотечних каталогів та інших інформаційних ресурсів;
- створює умови використання в навчальному процесі новітніх інформаційних технологій;
- забезпечує доступність, створює можливість здобувати знання в будь-якому місці, де є мережа Інтернет;
- забезпечує можливість вибору індивідуального змісту навчання, а також ефективність і результативність навчання;
- дає можливість вибору індивідуального темпу засвоєння знань, дозволяє виконувати завдання в зручний для студента час;
- стимулює самостійну пізнавальну діяльність студента, творчість, розвиває самосвідомість і самостійність [2].

Зазначені властивості дистанційного навчання належать до його переваг. Проте слід зазначити, що ця форма навчання має й низку негативних моментів. Процес онлайн-навчання позбавлений «живого» особистого спілкування з викладачем. Хоча це має негативне значення лише в тому разі, якщо викладач наділений суто позитивними якостями і знайшов «спільну мову» зі студентами. На жаль, далеко не завжди так буває, бо викладач може викликати й негативні емоції в студентів. Особистість викладача, якість викладання, суб'єктивізм оцінки знань можуть знижувати мотивацію до навчання. За такої форми навчання виникають складності з автентифікацією користувача при перевірці знань. Відсутність постійного контролю з боку викладача вимагає від студентів жорсткого самоконтролю, самоорганізації й самодисципліни. Використання дистанційного навчання має певні обмеження при вивченні дисциплін, які потребують обов'язкового опанування практичних навичок. Також онлайн-навчання потребує використання спеціальної техніки (персональний комп'ютер, доступ до Інтернету).

Провідна мета технології дистанційного навчання полягає у створенні умов для розвитку професійної компетенції особистості майбутнього фахівця, формування його інформаційної компетентності, стимулювання творчої й самоосвітньої діяльності з поєднанням найкращих традиційних методів і найсучасніших інформаційно-комунікаційних технологій навчання [3]. Дистанційне навчання дозволяє інтенсифікувати навчання за рахунок передачі великого обсягу навчальної інформації за збереження якості підготовки фахівців. Це завдання стає особливо актуальним, урахувавши зменшення кількості аудиторних годин за рахунок збільшення часу на самостійну роботу здобувачів освіти.

Чи може дистанційна освіта бути ефективною для студентів-медиків?

Pei L., Wu H. [7] не виявили доказів того, що офлайн-навчання дає кращі результати в медичній освіті порівняно з онлайн-навчанням. І в порівнянні з навчанням у автономному режимі онлайн-навчання має переваги для поглиблення знань і вдосконалення навичок студентів, тому автори рекомендують розглядати його як потенційний метод навчання студентів. Richmond H. et al. [8] визначили, що онлайн-навчання ліцензованих медичних працівників може бути настільки ж ефективним, як і навчання в автономному режимі.

На ефективність онлайн-навчання впливає низка факторів: адміністративні питання, технічні навички, соціальна взаємодія, мотивація студентів, академічні навички, час і підтримка для навчання, вартість і доступ до Інтернету; технічні проблеми можуть створювати бар'єри для онлайн-навчання [5].

Хоча загальний висновок показав, що онлайн-навчання працює так само добре, як і офлайн-навчання, це не

означає, що онлайн-навчання є ефективним методом навчання для кожного учня в будь-якому контексті навчання. Онлайн-навчання може бути таким же ефективним, як і автономне навчання, коли цілі навчання прості [7]. На ефективність також можуть впливати характеристики самих учнів, такі як стать, стиль навчання [10], ставлення [6], задоволеність [4] і рівень залученості [9].

Слід зазначити, що перехід на дистанційну форму навчання передбачає наявність потрібного навчально-методичного, дидактичного й технічного забезпечення. Сучасний студент медичного вишу під час здобування освіти має не тільки засвоїти великий обсяг знань, а й набути здатність самостійно шукати інформацію, знаходити способи вирішення поставлених завдань, тобто він має бути ініціативним і самостійним. Тому дуже важливо забезпечити доступність усіх видів навчального матеріалу для самостійного вивчення, а застосування різноманітних електронних технічних засобів дає можливість збільшити візуалізацію процесу навчання й забезпечити якісне засвоєння матеріалу. Дистанційне навчання активізує використання сучасних освітніх технологій у процесі самостійної роботи, посилює мотиваційну складову освіти. Сучасні студенти медичних ЗВО в переважній більшості мають достатні навички для отримання дистанційних освітніх послуг, вони забезпечені доступом до Інтернету.

Медична освіта, яка відбувається на основі віртуального й електронного навчання, включаючи мультимедійні навчальні матеріали, – це надзвичайно важлива форма забезпечення прийнятної освіти для студентів-медиків під час пандемії CoViD-19. Дистанційне навчання в цей скрутний період позитивно вплинуло на мотиваційні орієнтири студентів, дало можливість широкій індивідуалізації навчання, оптимізації навчального процесу з точки зору часових і організаційних витрат. Засоби дистанційного навчання дозволяють надати освітній матеріал такого рівня насиченості й складності, який відповідає професійному й особистісному розвитку студента. Студенти мають вільний доступ до баз даних, бібліотечних каталогів та інших інформаційних ресурсів, збереглася інтерактивність. За таких умов здобувачі освіти мають можливість індивідуального вибору графіка роботи з навчальним матеріалом, визначення часового його насичення в межах навчальної програми. Кожний студент може визначати свій режим роботи з інформаційними ресурсами, при цьому виконуючи обов'язкові контрольні завдання в певні задані строки.

Проте онлайн-навчання дає можливість деяким студентам бути пасивнішими в навчанні, навіть якщо вони присутні на занятті. Ми виявили, що це особливо стосується студентів, які відключали свої камери й мікрофони під час занять. Ті студенти, в яких були вимкнені камери, створювали непросту ситуацію для викладачів. Викладачі, заняття яких були зазвичай живими й інтерактивними, перетворювалися в репетиторів, що розмовляють із порожнім екраном, не впевнених, що студенти, для яких вони викладають, усе ще перебувають на зв'язку.

Вважаємо, що незважаючи на значні зусилля викладачів, спрямовані на забезпечення повноцінності освіти в цих надзвичайних умовах, дистанційне навчання студентів-медиків не може тривати довго. Аби стати справжнім лікарем, потрібен контакт із пацієнтами й час на роботу в палатах лікарень. Ніщо інше не може адекватно підготувати лікаря до реалізму лікарської професії.

Список використаної літератури

1. Про вищу освіту: Закон України №1556 від 25.09.2020 р. [Електронний ресурс] / Міністерство охорони здоров'я України // Нормативно-директивні документи МОЗ України. – Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Марчук Н.Ю. Психолого-педагогические особенности дистанционного обучения / Марчук Н.Ю. // Педагогическое образование в России. – 2013. – № 4. – С.78-85.
3. Топол І. О. Впровадження онлайн-курсу як елементу дистанційної форми навчання у навчальний процес кафедри мікробіології, вірусології та імунології / Топол І. О. // Медична освіта. – 2018. – № 1. – С.58-61.
4. A systematic review and meta-analysis of online versus alternative methods for training licensed health care professionals to deliver clinical interventions / Richmond H, Copsey B, Hall AM. [et al.] // BMC Med Educ. – 2017. – 17(1). – P.227.
5. Johnson SD. Comparative analysis of learner satisfaction and learning outcomes in online and face-to-face learning environments / Johnson S.D., Aragon S.R., Shaik N. [et al.] // J. Interact. Learn. Res. – 2000. – 11(1). – P.29-49.
6. Muilenburg L.Y. Student barriers to online learning: a factor analytic study / Muilenburg L.Y., Berge Z.L. // Distance Educ. – 2005. – 26(1). – P.29-48.
7. Omar N.D. Student engagement in online learning: learners attitude toward E-mentoring / Omar N.D., Hassan H., Atan H. // Procedia Soc Behav Sci. – 2012. – 67(67). – P.464-475.
8. Pei L. Does online learning work better than offline learning in undergraduate medical education? A systematic review and meta-analysis / Pei L, Wu H. // Med. Educ. Online. – 2019. – 24(1). – P.1666538.
9. Robinson C.C. New benchmarks in higher education: student engagement in online learning / Robinson C.C., Hullinger H. // J. Educ. Bus. – 2008. – 84(2). – P.101-109.
10. Terrell S.R. An investigation of the effect of learning style on student success in online learning environment / Terrell SR, Dringus L. // J. Educ. Technol. Syst. – 2000. – 28. – P.3.